

Huiswerkklassen in nood

Aflevering 24: 12 december - 16 december 2012

Het was de bedoeling dat dit dagboek een half jaar eerder zou verschijnen. Toen kon de Onu-frischool (weer) deelnemen aan het Europees muziekscholenfestival, deze keer in Italië ("aan de overkant", dus). Maar daar kwam niks van. De gemeente had geen geld dus de leerlingen moesten zelf voor vervoer en verblijf een klein bedrag betalen. Volgens iedereen die het weet: geen probleem. Maar alleen voor Astrit Lopari. Zijn opvatting is en blijft dat onderwijs een overheidsvoorziening is en dus altijd gratis moet zijn. Of had zijn besluit om niet te gaan een andere achtergrond? Meer dan andere jaren vond elke docent wel dat hij of zij recht had om mee te gaan. Het kan zijn dat Astrit geen zin had deze interne oorlog. In dit land kom je dat nooit te weten

Nieuwe initiatieven

Woensdag 12 december 2012

Uiteindelijk kwam het jaarlijkse bezoek er toch van. In de stromende regen rijden we weg uit Woerden. Marie-Louise zet me ruim op tijd af op Schiphol. De transfer in Wenen dreigde spannend te worden vanwege de korte overstaptijd. Maar dat viel mee. Zo kwam ik stipt op tijd aan in Tirana waar het weer stukken beter was dan in Nederland. Redelijk fris was het wel, maar het zou bijna de hele week droog blijven.

Op het vliegveld had ik al mijn eerste afspraak. Via de STOEP in Dordrecht en de bemiddeling van de onafscheidelijke Ad Voets trof ik daar Antigoni Gjergji. Zij wilde in enkele achterstandswijken van Tirana een project community art ontwikkelen en vroeg naar Nederlandse kennis op dat gebied. In de sector waar ik jaren gewerkt heb, is die ruimschoots aanwezig, dus ik vertelde haar dat ze een beroep op mij kon doen. Zij zou een projectplan en een begroting opstellen. Op basis daarvan zouden we verder kijken. Ik adviseerde haar wel om nauw contact met de STOEP in Dordrecht te blijven onderhouden.

Laat in de middag reden we over de Kraba naar Elbasan. De sneeuw van de afgelopen dagen was alweer verdwenen dus de pas was open en we hoefden niet over Durres te rijden.

In hotel Real Scampis was niets veranderd in vergelijking met een jaar geleden. Wat toen kapot was, is nog altijd kapot. Maar de kamers zijn ruimschoots voldoende voor een verblijf van een halve week. En er zijn steeds meer jongens in de bediening die een woordje Engels praten.

's Avonds dineer ik met Gazmir Maksuti. Hij kwam me met zijn uit Engeland 'geïmporteerde' auto ophalen. Hij had zich een paar dagen geleden bij me gemeld, na bemiddeling van Tani. Ooit spraken we over zijn handel in 'organic herbs' en de eventuele mogelijkheden dat een adviseur van PUM (de club waar ik ook lid van ben) hem verder kon helpen met het ontwikkelen van zijn bedrijf. Deze keer was zijn vraagstelling concreter. Ik heb nog eens de formules uitgelegd en hem wegwijs gemaakt in de procedure. Hij beschikt nu over de namen van de vier country representants in en ik had het pad tevoren al geëffend door een gesprek met de Nederlandse country manager voor Albanië.

Seminar in Ohrid

Donderdag 13 december 2012

Het is vroeg opstaan. Om 9 uur word ik met een groepje leraren en schooldirecteuren uit de stad verwacht voor een busreis naar Ohrid. Daar organiseert ECE vandaag een seminar in het kader van een crossing-borderproject voor de grensgebieden van Albanië en Macedonië. ECE heeft hiervoor middelen van de Europese Unie in het kader van IPA ("instrument for pre-accession assistance"). De bedoeling is om door samenwerking van scholen voor beroepsopvoeding meer begrip voor elkaar te krijgen en kennis te delen dan wel uit te wisselen.

We reizen in een comfortabele Mercedes-bus die Stefan heeft gecharterd na een tender bij drie voerondernemingen. Deze was twee euro per persoon goedkoper dan nummer twee en er was prima mee te rijden. De op toeristen georiënteerde ondernemingen lijken het steeds beter voor elkaar te krij-

gen. De trainer die meereist is Ilja Palyuka, die ik jaren geleden eens ontmoette als hoofd van de curricula op het almachtige onderwijsministerie. Hij spreekt Engels. Zijn medereizigers en hijzelf verschillen overigens opmerkelijk van mening over zijn huidige baan. Het is niet duidelijk of hij ook gesneuveld is in één van de vele banencarroussels. De weg naar de grens is nu stukken beter dan ik me herinner van een jaar of tien geleden. Opvallend is dat nu overal wegwijzers staan. Dat is nieuw voor mij, maar ik snap nu waarom Mike en Joke (Nederlandse vrienden van ons) afgelopen zomer met hun eigen auto de weg konden vinden zonder TomTom. Aan de grens voegt een groep uit Korce zich bij ons waarna we bij twee douanekantoorjes geduldig alle namen handmatig laten invoeren in een computer. Als iedereen een vinkje achter de naam heeft, mogen we verder rijden. Een paar honderd meter verder, bij de Macedonische douane nog eens dezelfde procedure en dan rijden we in één keer door naar Ohrid. Onderweg hoor ik veel over de ingewikkelde geschiedenis van dit land. De Grieken hebben er eigenlijk weinig mee te maken hebben, maar het lukt hen wel dat we officieel niet over Macedonië mogen spreken maar over FYROM of wel "Former Yugoslav Republic of Macedonia". Door de sneeuw is de hooggelegen weg niet overal makkelijk berijdbaar. We komen meer dan een uur later dan gepland in Ohrid. De begroetingen zijn hartelijk (men kent elkaar al) maar er moet natuurlijk geïmproviseerd worden. De Macedoniërs waren er al lang maar hebben gewacht op de Albanese met het zoeken van een geschikte ruimte en het klaarzetten van de materialen. De ECE-club treedt wel doortastend op en na een half uurtje kan Ilja eindelijk zijn verhaal beginnen. Frontaal, zoals het hier altijd gaat. Hij spreekt en zijn gehoor luistert. En dat gedurende de hele dag.

Eda en ik zoeken een rustig plekje in het centrum van de stad. Daar vertelt ze me de geschiedenis van het project. De doorlooptijd van de aanvraag was uitzonderlijk lang. Tussentijds werd het hele Albanese "EU-agentschap" ontslagen vanwege incompetentie en corruptie. Inmiddels schijnt het allemaal weer normaal te zijn. De contacten met ECE zijn goed. ECE wordt gewaardeerd en is volop bezig met de inhoud van het project en de onoverzienbare stapel bureaucratische verplichtingen. Het programma van een half jaar zit goed in elkaar. De Macedonische partner is toegankelijk en vriendelijk, maar onervaren en weinig deskundig. Alles komt dus neer op ECE. Verrassenderwijs leidt dat in het project tot meer effect dan je zou denken. De Macedoniërs zagen de Albanese als een achtergebleven volkje dat weinig goeds voortbracht. Het tegendeel blijkt. De Albanese kennis en ervaring zijn vele malen groter dan die aan de andere kant. Deze verrassende constatering leidt tot meer wederzijds begrip en veel waardering. Dat staat weer borg voor het realiseren van de belangrijkste doelstelling van het project: "sociale cohesie" in de grensregio's. De Albanese inbreng is kwalitatief én kwantitatief stukken groter dan de Macedonische. De verklaring zit 'm ook in een stukje geschiedenis van Amerikaanse 'ontwikkelingshulp' in dat land. Een Amerikaanse club had een hoeveelheid geld gedropt in de regio en daar ook 'trainingen' aan verbonden. Onderwijsmensen mochten deze volgen en werden daar rijkelijk voor betaald. Deelname gegarandeerd, dus. Maar nu werkt het wel belemmerend. 's Avonds dineren we in Struga. Het is gezellig en duurt lang. Een bandje speelt Albanese muziek. Het niveau laat te wensen over maar de sfeer is prima. Inderdaad sociale cohesie dus met lekker eten en veel raki. De domper volgt in de nacht, in hetzelfde hotel. Het vriest buiten tussen de 15 en 20 graden. De isolatie van het enkel glas in de ramen is te verwaarlozen en de verwarming doet het nauwelijks. Onder een stapel dekens is het te doen, maar als je er uit moet

Op de koffie bij Astrit

Vrijdag 14 december 2012

Het ontbijt is meer een zaak van warm worden dan van eten. Dat betekent overigens niet dat het eten slecht was. Integendeel. Er was meer dan genoeg en het was lekker. We vertrekken met de bus om eerst afscheid te nemen bij de directeur van het Gymnasium van Struga. Zijn school participeert niet in het project maar deze man, Urim Kreka, is belangrijk in de regionale onderwijswereld en volgt het project vanaf het begin. Hij vertelt over de dringende noodzaak om ook in Macedonië meer zorg te besteden aan "multinationaal" onderwijs. Hiermee bedoelt hij dan scholen met leerlingen die een achtergrond hebben als Macedoniërs, Albanese, Slaven of zigeuners. Het is niet ver naar de bergpas waarop de grensovergang ligt. Op de top gaan we binnen bij restaurant Odesa voor een korte koffiepauze, die – geheel volgens verwachting – lang uitloopt. Ik heb daar de gelegenheid om Pascal Caca te interviewen, de directeur van een vocational school in Korce. Hij geniet van de deelname aan dit project en vooral van de verrassende waardering die de Albanese ten deel valt. Ik weet nu genoeg voor het rapportje dat ik mag schrijven voor het EU-agentschap en we rijden uit de sneeuw weg, omlaag naar Elbasan. Bij het kantoor van ECE nemen we afscheid. Ik loop naar mijn hotel voor een korte middagpauze. Op mijn kamer is het nog altijd ijsig koud omdat de airco nog steeds z'n werk als verwarming niet doet. Ik meld het weer een keer bij de jongens van het hotel en na een serie onbegrijpelijke ingrepen is het ineens in orde. Vanaf nu heb ik het niet meer koud.

Ik neem de tijd om het rapport over de homeworkclasses, seizoen 2011-2012, te lezen. Vanmiddag zullen we het uitgebreid bespreken. Als je het alleen al leest, ben je onder de indruk van wat er weer gerealiseerd wordt met weinig geld en veel inzet. Wat jammer is het toch dat alle Nederlandse donoren inmiddels afgehaakt zijn en dat het lopende schooljaar wel eens het laatste zal zijn.

Aan het eind van de middag wacht de traditionele koffie-afspraak met Astrit Lopari. Het blijft verwonderlijk dat hij al zo lang in functie is als directeur van de Onufrischool voor muziek en beeldende kunst. Het hele onderwijs lijdt onder politiek geïnspireerde stoelendansen waar geen eind aan komt en Astrit zit nog altijd op zijn plek vanaf het moment dat ik in 1998 voor het eerst in Elbasan kwam. Hij komt aan met een zakje ballakume voor de familie in Nederland. Dat is bijzonder want het is nu het seizoen niet. Maar hij was langs geweest bij de bakkerij en zei dat hij ballakume móest hebben ook al staat dat niet in de planning. Die hartelijkheid hier blijft ongeëvenaard. Verder gaat het met Astrit niet goed. Hij blijft tobben met zijn gezondheid. Zijn diabetes wordt erger en hij krijgt steeds meer last van bijverschijnselen als onwillige organen. Bovendien vertelt hij dat hij depressief wordt. Jarenlang heeft hij 7 / 24 gewerkt en de medewerking van de overheid is minimaal of nog minder en hij ziet het alleen maar achteruit gaan. Je hoort hem niet zeggen dat het vroeger allemaal beter was, maar dat kunst en cultuur nauwelijks nog een rol spelen in de samenleving gaat hem aan het hart. Het beurt hem nauwelijks op als ik hem vertel hoe het in Nederland gaat

Laat op de avond hebben Eda en ik ons diner plus werkbespreking. Eindelijk komen ook de contouren weer op tafel voor een plan op het gebied van 'printing en editing' als een kans voor de toekomst. ECE kan zo zijn eigen materialen produceren en zijn producten- en dienstenpakket uitbreiden. Ze belooft me nu dat er een plan komt dat ik kan voorleggen aan PUM. Een specialistisch advies is wel nodig. Onze Stichting Skampa heeft nog altijd geormerkt geld om de aanloopkosten te financieren. Ze vertelt over de goede contacten met het EU-agentschap en de kansen voor de toekomst. Er is nog zo veel te doen voordat Albanië een stapje verder komt in het pre-accessieproces. Zij ervaart een grote verbetering sinds 'Brussel' het vorige team geruimd heeft.

Het moeilijkste onderwerp wordt hier altijd bewaard voor het laatst en dat is nu ook het geval. ECE heeft problemen met Endri. Voor een deel zijn deze te herleiden tot privé-situaties, maar er is meer aan de hand. Zij zal als manager op moeten treden en ik bespreek met haar de te volgen strategie.

Huiswerkklassen doen het prima

Zaterdag 15 december 2012

Als ik naar het kantoor loop, zie ik de eerste grijze wolken. Hier zal het droog blijven maar in Struga en Ohrid is veel sneeuw gevallen. De steden zijn nu onbereikbaar. Het was dus een goed gepland bezoek.

Op kantoor gaat het eerst over het bezoek van Mike en Joke die in september op hun rondreis door de Balkan een dagje Elbasan deden en daar hartelijk werden ontvangen. Ze hadden een auto vol met bloembollen bij zich en die hebben allemaal een weldoordachte bestemming gekregen. Volgend voorjaar gaan we zien hoe mooi de entree van het kantoor er bij ligt.

We nemen ruim de tijd om de voortgang van het project homeworkclasses door te spreken. Zoals verwacht zijn twee van de drie betrokken directeuren weer gewisseld, maar het begeleidingsteam van docenten bleef ongewijzigd. Het afgelopen seizoen was de aandacht wat minder gericht op de school en de onderwijzers, maar veel meer op de kinderen en hun leefsituatie. De onderwijzers zijn na zoveel jaren behoorlijk ervaren in het omgaan met de doelgroep en de drie scholen hebben een serie nuttige leermiddelen kunnen aanschaffen waarvan met name de kinderen uit de doelgroep profiteren. ECE heeft meer dan voorheen bijeenkomsten met ouders / verzorgers georganiseerd en dat was van niet te onderschatten belang. De kloof tussen arm en rijk is veel groter dan bij aanvang van het project. De social support voor de armste gezinnen is nog net zo laag als zes jaar geleden en de prijzen voor levensonderhoud zijn tot bijna West-Europees niveau gestegen. Zo komen we al snel tot de belangrijkste ontwikkeling van het afgelopen seizoen, de voedselpakketten. Over twee weken worden ze weer uitgereikt en bijna een jaar geleden deden ze dat voor het eerst. Een jaar of zes geleden leek dat niet zo nodig te zijn en nu vertellen Stefan en Endri met nauwelijks droge ogen hoe onmisbaar ze zijn. Met bewondering hoor ik hoe ze samengesteld zijn. Alle verpakkingen zijn zo gemaakt dat er niets in delen 'doorverkocht' kan worden. Alles moet wel besteed worden zoals bedoeld. Het verhaal van reacties als 'we konden maandenlang zonder honger naar school' en 'we konden met gewassen kleren naar school' maakte ook op mij zo'n indruk dat ik terugga met het plan om hoe dan ook te zoeken naar mogelijkheden om het project ook vanaf het schooljaar 2012-2013 voort te zetten.

Het succes is niet te onderschatten. De doelgroep bestaat uit kinderen waarvan gemiddeld zo'n 40% het einde van de negenjarige basisschool niet haalt. Dit project ondersteunt jaarlijks een kleine hon-

derd kinderen die in de allerarmste omstandigheden opgroeien. Van de projectdeelnemers zijn er sinds 2006 welgeteld twee afgehaakt.

Een omdat de familie vanuit de stad weer terugging naar het bergdorp waar men vandaan kwam en één Romameisje omdat het op vijftienjarige leeftijd uitgethuwelijk werd.

Over twee weken is het weer voedselpakketten dag. Met trots vertellen ze dat deze keer een plaatselijk supermarkt meewerkt die alle pakketten samenstelt en verpakt. Dan zal Stefan er met zijn lijstjes weer staan om er voor te zorgen dat ze alleen bij de rechthebbenden terecht komen. Ook zal hij de druk van de andere arme gezinnen moeten weerstaan. Vorig jaar is hem dat gelukt, dus dat zal deze keer ook wel zo zijn.

Als we het over de toekomst hebben, zijn we het er snel over eens dat alle prioriteit moet gaan naar de (humanitaire) steun van de doelgroep. De verlanglijstjes van de opeenvolgende schooldirecteuren moeten maar naar een ander adres, ook al weten we dat dat kansloos is. De burgemeester van Elbasan is immers van de PS en toevallig zijn alle steden met een PS-burgemeester financieel gekort met een veelvoud van de kortingen die de PD-steden kregen. In dit land is alles namelijk gepolariseerde politiek.

Met Eda en echtgenoot Chris lunchen we bij Attika, het restaurant van broer Lopari. Heel gezellig en weer even copieus als altijd.

's Middags doe ik een boekencontrole, zowel van dit project als van het IPA-project. Zoals verwacht is alles perfect verantwoord, tot de laatste cent achter de komma. Wel merk ik dat ECE zichzelf tekort gedaan heeft in de begroting van het IPA-project. Misschien is het toch handiger om zulke dingen voortaan weer met mij door te nemen voor ze naar de instanties verstuurd worden.

Net als vorig jaar moet ik het op het kantoor zonder koffie doen omdat de - dure - gehuurde koffiemachine weg was. Nu halen ze koffie bij de school en dat betalen ze per kopje tegen een commercieel tarief. Dat vind ik niks dus ga ik met Eda maar naar de lokale elektronikawinkel om de club een koffiezetapparaat van 30 euro cadeau te doen.

Aan het eind van de middag is het koffietijd met Tani. Altijd gezellig om bij te praten. Hij is nog altijd vol van zijn internetbedrijfje. Hij doet moeite om mij uit te leggen wat voor ingewikkelde problemen hij weet op te lossen. Indrukwekkend is het wel maar begrijpen doe ik het niet. Eén ding is er trouwens niet veranderd. Dat is zijn telefonische bereikbaarheid. Zijn mobiel gaat voortdurend over. Vlak voordat ik vertrek voor het diner komt er een bericht binnen dat maakt dat hij er meteen vandoor moet..... On-dernemen op z'n Albanees.

De laatste loodjes

Zondag 16 december 2012

Er vallen toch nog een paar druppels regen. Voor de korte en intieme afscheidsceremonie gaan we 'beneden' zitten in het hotelcafé naast het terras. Daar is het lekker warm. De laatste handtekeningen moeten gezet worden en daarvoor heeft Stefan natuurlijk weer een hele stapel papieren en stempels bij zich. Als ik zie hoe hij kijkt, heb ik de indruk dat zijn ogen hard achteruit zijn gegaan. Eda bevestigt dat. Ik zal in Nederland eens op zoek gaan naar een speciale leeslineaal voor slechtzienden. Aan glazen met min 16 voor zijn goede oog zal niet veel meer te doen zijn.

In Tirana gaan we langs bij de bloemenman, Sokol Tashi. Hij importeert bloemen uit Nederland en heeft een groothandel in Tirana. Hij wil uitbreiden. Zo wil hij zelf gaan kweken en een cash & carry van boeketten opzetten. Daarvoor wil hij een beroep doen op Nederlands advies via PUM. Het blijkt dat hij al het een en ander voor een aanvraag heeft voorbereid. Ik kan hem snel de weg wijzen door de procedure en uitleggen hoe het verder werkt. Die aanvraag gaat wel lukken, voorspel ik. De komende maanden hoor ik wel van de Nederlandse landencoördinator hoe het is afgelopen. Dan zijn hopelijk ook de aanvragen van Gazi Maksuti en ECE binnen.

Endri moet 'even een ommetje' maken. In een voor mij een onbekende buitenwijk van Tirana stapt een excentriek ogende beeldend kunstenaar bij hem in de auto die straks met hem naar Elbasan gaat. Voor mij is het duidelijk dat er dus inderdaad dingen veranderen in zijn privé-situatie

Het vertrek op het vliegveld was interessant. Ik had mijn koffer net afgegeven en werd omgeroepen. Naar de bagagecontrole! Daar stonden een paar vriendelijke, Engels sprekende douaniers. Ik mocht

mijn koffer openmaken want er klopte iets niet. Uiteindelijk was er niets te vinden. Toch wilde ik weten wat er was. Mijn laptop zat er in en dat wordt gesignaleerd als een unidentified subject, zeiden ze. Voortaan maar in de handbagage doen, was het advies.

De tijd voor de transfer in Wenen was weer kort. We stegen tijdig op dus ik voorzag geen problemen. Maar dat viel tegen. Met de bus van het vliegtuig naar de transferhal, met een hele groep een smalle trap op, de weg zoeken, langdurige paspoortcontrole, tergend uitgebreide bagagecontrole en weer een lange roltrap omlaag naar de bus. Dat kost je wel een half uur. En toch was ik nog niet de laatste die bij het vliegtuig naar Amsterdam arriveerde. Jammer dat Malev failliet is. Die reis was comfortabeler.